

साध्यानां ब्रह्माण्डपुराणे “साध्याः पद्मासनगताः कमण्ड-
लक्ष्मस्त्रिणः । धर्मपुत्रा महात्मानो द्वादशामरपूजिताः”
विष्णुधर्मोत्तरे “मनोनुमन्ता प्राणश्च नरयानश्च वीर्यवान् ।
वित्तिर्हर्षो, नयश्चैव हंसो नारयणस्तथा । प्रभवो वि-
ष्णुर्विश्वश्च साध्या द्वादश जग्निरे” ।

अश्विनोः “पद्मपत्रसवर्णाभौ पद्मपत्रसमान्वरौ । द्विभुजौ देव-
भिर्भुजौ कर्तव्यौ देहसंयुतौ । सर्वाभरणसम्पन्नौ विभो-
पाङ्गास्त्रलोचनौ । तयोरौघधयः कार्या दिव्या दक्षिण-
हस्तयोः । वामयोः पुस्तके कार्ये दर्शनीये तथा नृप ! ।
एकस्य दक्षिणे पाशे वागे चान्यस्य यादव ! । नारीयुगं
प्रकर्तव्यं सुरूपञ्चारुदर्शनम् । तयोश्च नामनी प्रोक्तौ
रूपसम्पत् तथाकृतिः । मधूकपुष्पसङ्काशा रूपसम्पत् प्रकी-
र्तिता । व्याकृतिः कथिता लोके शरकाण्डनिभा तथा ।
रत्नभाण्डकरे कार्ये चन्द्रशुक्लाम्बरे तथा” ।

रेवन्तस्य “पृष्ठस्यः स्वर्यवत् कार्यो रेवन्तस्य तथा प्रभुः” ।
यक्षाणां मयसंप्रहे “तुन्दिबा द्विभुजाः कार्या निधि-
र्हन्तो मदोक्तः । गदी वैश्रवणः प्रोष्ठो नृपास्त्र-
ष्टमो वरः । सिद्धार्थो मणिभद्रश्च सुमना नन्दनो
यशः । कण्डूतिः पाञ्चकः शङ्खो मणिमान् पद्म-
रामकौ । सर्वत्वभोजी पिङ्गाक्षस्तरो मन्दराश्रयः ।
शुभद्रचन्द्रप्रद्योतमेववर्णजयावहाः । द्युतिमान् कैतमान्
श्वेतोमौलिमान् विजयाकृतिः । पद्मवर्ण-जहाघास-पु-
ष्पदन्ताः सुदर्शनाः । पूर्णभास-हिरण्यराज-शतजिह्व
बलाहकाः । बलाकपिपुलौ पद्मानाभः कुसुदधीरकौ ।
सुगन्ध इत्यमी यक्षास्तेषां राजा धनाधिपः” ।

राक्षसादीनां मयदीपिकायाम् “रक्तवस्त्रधराः कण्ठा
नखदीर्घाः सन्दृष्टकाः । कर्त्तृस्त्रिङ्गाङ्गुहस्ताश्च राक्षसा
घोररूपिणः । हेतः प्रहेतः यशस्वः शङ्खश्च सनिब-
न्धनः । विद्युत्सर्जमनुष्यादपौरुषेयसुकेशिनः । उग्र-
माबोलमी प्रोक्ताः प्रधाना राक्षसाः क्रिड । भूता-
स्तथैव दानाश्च दीर्घज्ज्ञाः पिशाचकाः” ।

गन्धर्वरूपमाह विश्वकर्मा “वरदो भक्तलोकानां किरीटी
कुण्डली गदी । कार्यस्तु रूपी गन्धर्वो वीणावाद्य-
रतस्तथा” ।

वासुकेस्तत्रैव “अनन्यो रक्तकायश्च सितपङ्कजमालिकः । शत-
साहस्रभोगोऽहिः शिरःकुवलयान्वितः” ।

तत्त्वकादिनागरूपमाह मयः “श्वेतदेहश्च कर्तव्यः स्फुरन्को-
त्तिकणक्षिभः । रक्ताङ्गः स्वस्तिप्रोमेतः सुतेजास्तक्षको

महान् । कृष्णः कर्कोटक कण्ठे शुक्लरेखात्वयान्वितः ।
रक्तपद्मनिभः पद्मः शिरःशुक्लः सविर्हसः । शङ्खवर्णो
महापद्मो मस्तके कण्ठगलपङ्क । हेमाभः शङ्खपालः
स्यात् सितरेखाधरो गले । कुलिको रक्तदेहस्तु चन्द्रा-
ङ्गकतमस्तकः । द्विजिह्वा वाङ्मयत्सम्पण्यामणिसम-
न्विताः । अक्षस्त्रधराः सर्वे कुण्डिकापुष्पसंयुताः ।
एकभोगास्त्रिभोगावा ह्येतज्ज्वाताः सुतादयः” ।

पितृणाम् विष्णुधर्मोत्तरे क्रशपद्मविष्टरस्थाः पितरः पिण्ड-
पालिणः” । ते च वायुपुराणोक्ता यथा

“आभास्वरा बर्हिषदो अग्निष्वात्तास्तथैव च । क्रव्यादाः
शोष्णपाचैव व्याज्यपाच सुकालिनः”

विश्वदेवानाम् “ऋतुर्दक्षो वसुः सत्यः कालको धुरिलोचनौ ।
पुष्टरवा मादृवाश्च विश्वे देवा दश स्मृताः । विदेहास्तु
प्रकर्तव्या दक्षिणे वाणपाणयः । कर्तव्या वामभागे
तु शरासनपरायणाः” ।

प्रसङ्गादस्त्ररूपपाण्यपि तत्र विश्वकर्माज्ञानि यथा

“प्रदक्षिणदक्षुले खड्गशक्ती तालाधिकौ मतौ । शूल-
पाशौ पद्मशङ्खौ तालमालौ प्रकीर्तितौ । गदा द्वि-
ताला पाशश्च गोलेकोऽष्टप्रमाणतः । वाणो द्वितालको
दण्डो द्विगुणो द्वादशाङ्गुलः । कपालं पङ्कजं चर्म पाशं
खड्गोऽङ्गुलौ मतः । उभरुस्त्रसना घण्टा कुरिका
घोडशाङ्गुला । वज्रं तत् पुरुषखूलं पट्टिशोऽतिदृढो
बली । शक्तिस्तु योमिदाकारा लोहिताङ्गी हकान्तिता ।
दण्डोऽपि पुरुषः कृष्णो चोरो लोहितलोचनः ।
खड्गश्च पुरुषः श्यामशरीरः क्रुद्धलोचनः । पाशः
सम्पन्नः सपेपुरुषः पुच्छसंयुतः । ध्वजस्तु पुरुषः पीतो
व्याहतास्त्रो महाबलः । गदा पीतप्रभा कन्या सुपीन-
जघनस्थला । त्रिशूलं पुरुषो दिव्यः सभ्रूः श्यामकले-
वरः । शङ्खोऽपि पुरुषो दिव्यः शुक्लाङ्गः शुभलोचनः ।
हेतिर्बहुतिथी सा स्त्री भिन्दिः श्यामततुः पुमान् । शरं
स्यात् पुरुषो दिव्यो रक्ताङ्गो दिव्यलोचनः । भद्रः स्त्री
पद्मरक्ताभः सूर्भिः पूरितचापधृत् । एवमस्त्राणि पूतानि
जानीयात् परमेश्वरे । उक्तानां चैव सर्वेषां सूर्भिः स्वायु-
धलाञ्छनम् । भुजौ द्वौ तु प्रकर्तव्यौ स्त्रान्धलग्नौ सदा
द्रुधैः ।

धर्मज्ञानवैराग्यश्रयणीणाम् “धर्मं ज्ञानं च वैराग्यमैश्वर्यं च
तथैव हि । सितरक्तपीतकण्ठसिंहरूपाः प्रकीर्तिताः” ।

पृष्ठ्याः विष्णुधर्मोत्तरे “शुक्लवर्णा सङ्घो कार्या दिव्याभर-